

פרשתנו חותמת את ספר ויקרא, ספר תורת הכהנים, המורה דרך לאדם מישראל בעבודת קונו. חיתום הספר עניינו הברכה אליה זוכים כלל ישראל מכוח מעשיהם, ומאידך – הקללה, עת ישראל מתנתקים מבוראם.

סדר הברכות – גשמי ורוחני

הברכות פותחות בברכות הגלויות: "וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׁדֶה יִתֵּן פְּרִיּוֹ ... וְנָתַתִּי שְׁלֹם בְּאֶרֶץ יִשְׂכַבְתֶּם וְאִין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רְעָה מִן הָאָרֶץ וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאֶרְצְכֶם: וְיִרְדְּפֶתֶם אֶת אֲבִיבֵיכֶם וְנָפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב ... וְאָכַלְתֶּם יֶשֶׁן נוֹשֵׁן וְיִשָּׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ: תּוֹצִיאוּ". סיומן הוא בגילוי ההשגחה האלוקית: "וְנָתַתִּי מִשְׁכְּנֵי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשֵׁי אֶתְכֶם: וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיְיִתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם". כמובן שיש תחילה לבאר מדוע התורה פותחת בברכות הגשמיות, ולא בשכר הרוחני? דומני שרמז לכך מופיע בדברי הרמב"ן (כ"ו, יא):

כי הברכות אע"פ שהם נסים, הם מן הנסים הנסתרים שכל התורה מלאה מהם כאשר פירשתי (בראשית יז א) והם אפילו ליחיד העובד, כי כאשר יהיה האיש החסיד שומר כל מצות ה' אלהיו, ישמרהו האל מן החולי והעקרות והשכול וימלא ימיו בטובה: אבל אלו הברכות שבפרשה הזאת הן כלליות בעם, והן בהיות כל עמנו כלם צדיקים, ולכך יזכיר תמיד בכאן הארץ, ונתנה הארץ, לבטח בארצכם, שלום בארץ, מן הארץ, לא תעבור בארצכם וכבר בארנו כי כל אלה הברכות כולם נסים, אין בטבע שיבאו הגשמים ויהיה השלום לנו מן האויבים ויבא מורך בלבם לנוס מאה מפני חמשה בעשותנו החוקים והמצות, ולא שיהיה הכל היפך מפני זרענו השנה השביעית: ואף על פי שהם נסים נסתרים, שעולם כמנהגו נוהג עמהם, אבל הם מתפרסמים מצד היותם תמיד לעולם בכל הארץ

דהיינו: בהיות כלל ישראל הולכים בדרכי האלקים הרי שהם מעלים את ארצם למדרגה שלמעלה מן הטבע. מציאות הארציות מונהגת באופן שההנהגה הטבעית כולה הנהגה ניסית. כאשר קיימת שלימות מצד עם ישראל, הם הופכים את הטבע לגילוי הנהגת הבורא השלימה. כשם שבבריאת העולם תחילה התגלה עולם החומר, ורק לאחר מכן הגיע הגילוי הרוחני.

באופן דומה הדבר טמון בדברי בעל האור החיים הקדוש:

"ונתתי משכני בתוכם" - פירוש על דרך אומרו (תהלים עו ס) 'אהל שיכן באדם', שעיקר משכנו יתברך הוא תוך נשמות עם קדושו, ואומרו 'ולא תגעל נפשי', ולא הספיק אומרו ונתתי משכני, לצד שחש ה' כי יאמר נא ישראל שדבר זה שמבטיח ה' הוא דבר רחוק מהשכל, שידור דירת קבע רוחני בלתי בעל תכלית הרוחניות, בתוך בני אדם בעלי צורה וחומר:

והגם כי יבטיח ה' עשות כן זה יהיה לצד עוצם האהבה יהפך הצורה ... והוא דבר הפך תכונת ההשתוות, ודבר כזה לא יתמיד כמעשה ניסים, ואין מבטח להתמדת הדבר, ותגעל הרוחניות לגשמיות, לזה אמר 'ולא תגעל נפשי אתכם', כי יכונן ה' תכונת נפשם, בסדר אשר ישכון ה' בתוכם, כדרך המתקבל בתכונת הנשתווה:

והוסיף לומר 'והתהלכתי בתוכם', לומר שמלבד שלא יגעל, גם יהיה לו נחת רוח בהשראת שכינתו בתוך תוכם, והיא בחינת הנשמה שהיא תוך תוכם, ופירוש 'והתהלכתי' הוא טיול הערב.

דהיינו: דירת הנשמה בתוך גופים קרוצי חומר הינה דבר פלא, אולם בהיתגלות עוצמת האהב של בני ישראל הרי שהנשמה תיתגלה במרום עוזה והקב"ה אף יתהלך בינתם בגילוי פילאי.

ונתתי משכני בתוכם

המפרשים (רש"י, הרמב"ן ועוד) מבארים כי "ונתתי משכני בתוכם" נאמר על בית המקדש. המקדש הינו המציאות דרכה זורם שפע לכלל ישראל.

יש לכאורה לבאר: הרי בפרשת תרומה, בציווי על בניית המקדש, נאמר "ושו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – עניין המקדש הוא להשרות שכינה בקרב כלל ישראל. בפסוקים אילו בהם מדובר על השראת השכינה, ולא נזכר מקדש אלא השראת שכינה בלבד – מדוע שלא נאמר כפשוטו שהכוונה על השראת השכינה בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל?

לכאורה יש לומר כי יש שתי בחינות במקדש¹: שלפני חטא העגל ולאחריו. במדרגה הראשונה, שלפני החטא, המשכן היווה מוקד של השפעה והשראה שיכל להגן על בני ישראל לבל יבואו לידי חטאי שיגרמו לסילוק השכינה. אולם לאחר החטא עניין המקדש הוא להמשיך השראת שכינה בכלל ישראל גם לאחר שחטאו ולכפר על חטאיהם.

המקדש שלפני החטא מהותו יראת הרוממות, ואילו לאחר החטא מהותו חסד ורחמים. משום כך אנו מבקשים בסוף תפילת י"ח: "שיבנה בית המקדש .. ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות" – הכוונה לבית המקדש שלעתיד לבוא, עת נזכה לעבוד את בוראנו ביראת הרוממות, בבחינה של המקדש העילאי שלפני החטא.

באופן דומה מבוארת בקשת כלל ישראל בשירת הים "מקדש ד' כוננו יריך". רש"י שם מבאר כי הכוונה לבית השלישי שייבנה בשתי ידיים, ולא כבתי המקדש הראשונים שניבנו עם יד אחת. יש לומר כי שני בתי המקדש ניבנו לאחר החטא, ולכן ההנהגה בהם היתה הנהגת חסד ורחמי מצד מציאות התיקון. אולם במהרה ייבנה הבית השלישי בו תיתגלה גם יד השמאל, מידת הגבורה הרומזת על מדרגת יראת הרוממות, וכך תהיינה הגנת השכינה על כלל ישראל

¹ ראה באריכות גם בבית גנזי לפר' בחוקותי עמ' תתרז.

המקדש בפרשה

הרב מנחם מקובר

בחוקאי

לבל יחטאו. לכן סיימו ישראל שירתם באומרם "ד' ימלוך לעולם ועד", לעתיד לבוא לא יהיה חיסרון במלכות ד' אשר תיכון לעולם ועד.

מבואר אם כן כי השראת שכינה בכלל ישראל היתה מכוחו של המקדש, המהווה את בחינת השראת השכינה בתוך הכלל אשר מתוכה זוכה כל יחיד להגיע לדביקות בשכינה.

יהי רצון שנזכה לבניין השלם במהרה כימי עולם וכשנים קדמוניות!

